

»javljanja« u povijesnim dokumentima iz XVI. stoljeća, doseljenje Brozovih u Kumrovec u XVII. stoljeću te iscrtavajući geneološko stablo obitelji Broz — prikazuje boravak svih generacija Brozovih u Kumrovcu — od prvog Broza u Kumrovcu — Georgijusa (rođen 1684. god.), pa sve do obitelji Josipa Broza Tita.

Stara škola — zgrada u kojoj je Tito započeo svoje školovanje — pretvorena je u muzej 1981. godine. Tada je nakon restauracije dobila novi sadržaj: Spomen-učionicu i stalni izložbeni postav **Školstvo kotara Klanjec** koji zajedno sačinjavaju jedinstvenu cjelinu — Staru školu.

Spomen-učionica, u kojoj je Josip Broz — kao i mnogi Kumrovčani, njegovi vršnjaci — pohađao Nižu pučku školu, postavljena je na osnovu sjećanja suvremenika, podataka o izgledu pučkih učionica i opisa školskog inventara u vrijeme školovanja Josipa Broza.

Inventar Spomen-učionice korišten je u nastavi kumrovačke, kao i drugih škola ovog kraja, početkom XX. stoljeća.

U drugom dijelu zgrade dokumentarnom građom i autentičnim predmetima predstavljen je razvoj školstva u nekadašnjem kotaru Klanjec u prošlom i početkom ovog stoljeća.

ABSTRACT

Permanent historical exhibitions in the Old Village of Kumrovec

M. Katušić

In the Old Village of Kumrovec four permanent exhibitions have been staged, one on the life and work of Josip Broz Tito, one on the Broz family, the third on the historical development of Kumrovec, and the fourth on the growth of schools in the district of Klanjec.

Suradnja Muzeja Požeške kotline sa SUBNOR-om i udruženim radom pri postavljanju područnih zbirki

Mirjana Šperanda

Muzej Požeške kotline,
Slavonska Požega

Primitljeno: 8. 10. 1985.

Područje Požeške kotline u vrijeme NOB-e i socijalističke revolucije imalo je, poradi svog položaja u Slavoniji i specifičnosti borbi, vrlo važnu ulogu pa je jedno od najbogatijih spomeničkih područja. Muzej Požeške kotline već godinama surađuje sa SUBNOR-om i organizacijama udruženog rada u obilježavanju događaja NOR-a. Ova suradnja ostvarivana je, u povodu jubileja, organiziranjem izložbi ili postavljanjem područnih zbirki na terenu. Organizacije udruženog rada se pritom pojavljuju kao pokrovitelji, preuzimaju dio poslova oko postave, zatim domicil, a često daju i svoje prostore. Ove se akcije realiziraju prema programu Skupštine samoupravnog fonda za izgradnju, kao održavanje spomenika NOB-e i narodne revolucije općine Slav. Požega, a usvaja ga Komisija za njegovanje revolucionarnih tradicija. Drug Đuro Stanković-Janko, predsjednik Komisije i borac ovoga kraja, inicijator je postavljanja spomen-soba na terenu kontaktirajući s Mjesnim zajednicama, rad-

nim organizacijama i stručnim suradnikom Muzeja.

(na putu Požega—Zvečevo) — dependans Muzeja Požeške kotline — Partizanska škola u Kamenskom Vučjaku sagrađena je dobrovoljnim radom mještana u ljeto 1944. god. i tipičan je primjer šumske arhitekture. Sagrađena je od jelovih trupaca i pokrivena šindrom. Školu čine dvije prostorije: učionica i soba za učitelje s originalnim predmetima koji su bili tu za vrijeme rata. U školi su radile Pava Kosanović i Vida Popović (snimci sjećanja ovih učiteljica nalaze se u Muzeju, a nastali su na Prvom susretu partizanskih učitelja Slavonije i Baranje na Zvečevu 1981. god.). Škola je autentičan i jedinstven spomenik te vrste u Slavoniji. God. 1965. restaurirana je u prvobitnom stilu, a postavljen je i memorijalni muzej. Izložene su fotografije, fotokopije dokumenata i predmeti koji upotpunjavaju informaciju o radu škole u ratnim uvjetima. Manje mjere zaštite provedene su 1982 god., zatim je 1984. god. uređen okoliš i postavljena ograda. Ovi su poslovi obavljeni uz pomoć Šumskog gospodarstva u Kamenskoj i akcije sindikata Centra za kulturu i obrazovanje u sklopu kojeg radi Muzej. Brojne ekskurzije prolaze ovim krajem tako da Školu posjeti oko 7000 ljudi godišnje. Redovno održavanje i otvaranje Škole organizirano je tako što SIZ-kulture općine odvaja skromna sredstva za čuvara. Danas je teško oštećena pa je nužno provesti mje-

Partizanska škola u Kamenskom Vučjaku — područna zbirka Muzeja Požeške kotline u Slavonskoj Požegi

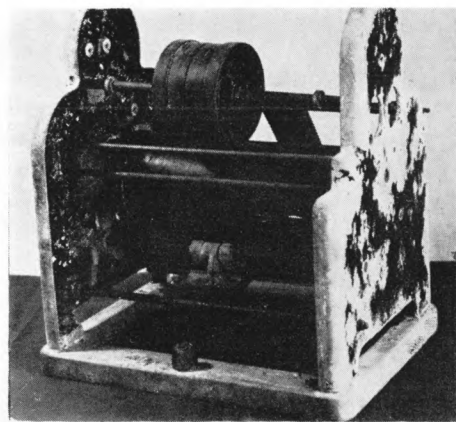
re zaštite i restauracije. U toku su radovi oko sanacije krovišta, popravak prozora na sjevernoj strani, a uz radove na samom objektu bit će neophodno obnoviti i memorijalni postav.

U povodu 40-godišnjice ustanka nadomak Zvečeva sagrađena je 1981. god. »bajta« u kojoj je trebalo postaviti spomen-sobu Centralnoj mehaničkoj radionici i hidrocentrali. Kustos muzeja je izvršio izbor materijala (fotografije, dokumenti, predmeti), ali nažalost zbog, nedovršenih građevinskih radova ovaj posao nije priveden kraju.

Budući da se više proučavalo, publiciralo i obilježavalo područje revolucionarnog Zvečeva nego istočni dio Požeške kotline, istraživanja

potkraj svibnja 1935. god. Na čelu se nalazio Stanko Radovanović — Udarnik. Postav je potrebno upotpunjavati materijalom (dokumentacijom i predmetima), zatim štampati i informativni listić s osnovnim podacima o izlošcima.

U povodu 40-godišnjice pobjede nad fašizmom, a po programu Skupštine samoupravnog fonda za izgradnju i održavanje spomenika NOB i narodne revolucije, općine Slav. Požega, nastale su još dvije spomen-sobe. Na Zvečevu u zgradi adaptirane škole koja sada djeluje po posebnom programu kao »Škola u prirodi« postavljena je »Spomen-soba Agitpropa Povjerenstva CK KPH za Slavoniju i Srijem«. U programu Narodnog zbora, na

Sapirograf kojim se služila tehnika Agitpropa na Zvečevu

nimirati učenike na razgledanje ovog prostora, a naravno i goste Rekreacionog centra »Rade Končar« iz Zagreba koji se nalazi u blizini. Osim propagandnog listića potrebno je kompletirati dokumentaciju o zbirci. Veliku pomoć pri realizaciji ove zbirke pružila je RO »Spin Valis«, i to izradom vitrina, panoa, prijevozom i postavljanjem ekspozata.

U povodu 40-godišnjice pobjede nad fašizmom, zatim podizanja spomenik-ploče palim borcima i žrtvama fašističkog terora sela Biškupaca i okolnih sela i spomenika palim borcima 18. brigade sahranjenim u mjesnom groblju u Stražemanu, održan je u Biškupcima veliki narodni zbor (22. rujna). Tada je u zgradi škole, u jednoj učionici, postavljena izložba **Požeško vojno područje**. Otvorio ju je predsjednik Općinskog SUBNOR-a drug Ivan Špalj, a posjetilo ju je oko 500 ljudi. Izložci su bili osnova za istoimensu spomen-sobu postavljenu u društvenoj prostoriji OO Kooperanata u Velikoj

Detalj spomen-sobe Požeškom vojnom području u društvenoj prostoriji OO Kooperanata u Velikoj

i rad na osvjtljavanju ratnih događaja u ovome kraju intenzivniji su posljednjih godina. Inicijativa o postavljanju domicilne sobe u Dubokoj potaknuta je još 1983. god., a tada su dogovoreni i poslovi. Uređenje i održavanje prostora preuzela je Ciglana u Grabarju, omladina Mjesne zajednice sela uredila je okoliš, a na izradi scenarija postava radio je povjesničar iz Muzeja Požeške kotline. Koordinator radova bio je Đuro Stanković Janko. »Spomen-soba formiranju i djelovanju partijske organizacije u istočnom dijelu Požeške kotline« svečano je otvorena 1984. god. Posvećena je prvom partizanskoj organizaciji sela Duboka—Jasik osnovanoj

Zvečevu 19. svibnja 1985. god., bilo je svečano otvorenje ove spomen-sobe, a otvorio ju je drug Dušan Čalić-Cule, ratni sekretar Oblasnog komiteta KPH, danas akademik i član Savjeta federacije. Izložene su fotografije, fotokopije dokumenata (iz Instituta za radnički pokret, Zagreb), zatim štampa i predmeti (originalni šapirograf) iz fundusa Muzeja. Zgrada u kojoj je bio smješten Agitprop donedavno je postojala na Zvečevu, ali je postavši oštećenom i neupotrebljivom srušena. Zbog većeg prostora bila bi adekvatnija, ali nažalost nije bilo sredstava za adaptaciju. Budući da je »Škola u prirodi« tek počela s radom, trebalo bi posredstvom nastavnika a-

denoj spomen-sobi u Dubokoj postavljena je izložba **Krndijska partizanska grupa formirana 1941. god. u Bendinom dolu**. Na svečanoj sjednici Savjeta OO Kooperanata iz Čaglina, PPK Kutjevo, preuzela je domicil, a eksponati sa ove izložbe preneseni su u društvenu prostoriju ove radne organizacije i tamo postavljeni, uz dopune, kao spomen-soba.

U Muzeju Požeške kotline je prije nekoliko godina pokrenuta inicijativa da se postavi novi Odjel radničkog pokreta i NOB-e, jer postojeći nije odgovarao ni obimom ni muzeološkim postavom suvremenim principima. Kako su samodoprinosom, putem SIZ-a kulture, osigurana određena sredstva u programu rada Muzeja planirano je da otvorenje ovog postava bude u rujnu 1987. god. Uz duže čekanje u lipnju 1985. god. riješen je problem prostora (dobili smo dvije prostorije). Ove godine je renoviran stalni postav (arheološki, kulturno-historijski i etnografski odjel) i u produžetku tog prostora planiran je i uređen prostor za Odjel radničkog pokreta i NOB-e — tri prostorije (oko 100 m²). Pri SSRN-u u Slav. Požegi formirana je Radna grupa, a izrađen je i koncept. Na prikupljanju materijala i pripremi scenarija radit će, osim kustosa-povjesničara, i dva recezenta, odnosno ljudi koji su najviše proučavali period predratne i ratne povijesti našega kraja.

U prvoj prostoriji ovog Odjela bit će obuhvaćeni počeci radničkog pokreta u Hrvatskoj i Slavoniji (ukidanje cehova, industrijska revolucija, pojava najamnog rada i proletarijata). Ovaj predratni period bi trebao biti obrađen u nekoliko cjelina: počeci radničkog pokreta u Požeškoj kotlini od formiranja Prvog obrtničko-radničkog društva, zatim osnivanje Socijaldemokratske stranke i radnički pokret do Kongresa ujedinjenja. Nadalje bi slijedio period do Obznane i Zakona o zaštiti države, proces obnove partijskog rada do 1935. god. i na kraju do okupacije zemlje.

U drugoj bi prostoriji bilo obuhvaćeno razdoblje 1941 — 1943. god.: proglašenje NDH i posljedice, rad KP pred ustanak i ustanak, formiranje organizirane narodne vlasti i oružanih jedinica, zatim društveno-političke organizacije (partije, JNOF, SKOJ, pioniri), Požeško vojno područje, prosvjeta, kultura i zdravstvo.

U trećoj bi prostoriji bio obuhvaćen period borbi 1943. god., zatim operacije početkom 1944. god. i završne operacije 1944. i 1945. god. Ovdje će naći mjesto i domicilne jedinice (zastave i povelje pohranjene su u Muzeju) i poslijeratna izgradnja. Osim fotografija, dokumenata, letaka, plakata i novina kao plošnog materijala potrebno je izložiti što više predmeta koji bi kao trodimenzionalni postigli posebne efekte. Naravno uz stručan likovni rad ovaj postav bi trebao dati suvremenu i potpuniju sliku događaja prije rata i specifičnosti borbi tokom NOR-a.

U planu je i u toku su dogovori o formiranju još jedne zbirke. Trebalo bi obilježiti razvoj partizanskog željezničkog i ostalog prometa. U toku su pregovori oko adaptacije prostora na Zvečevu, a radi se i na prikupljanju materijala.

Sredstva za ove aktivnosti osigurala je općina posredstvom Skupštine samoupravnog fonda za izgradnju i održavanje spomenika NOB-e i narodne revolucije (oko 1 000 000 din. za područne zbirke), zatim SIZ-a u oblasti kulture (1 500 000 za Odjel radničkog pokreta i NOB). Naravno, veliki su doprinosi dale radne organizacije, i to najprije preuzimanjem domicila, prevozom eksponata i opreme, proizvodnjom opreme po vrlo povoljnim cijenama i na kraju postavljanjem.

ABSTRACT

The cooperation of the Museum of Požeška Kotlina with the Federation of War Veterans' Organization and with work organizations

M. Šperanda

The long established cooperation between the Museum of Požeška Kotlina and the Veterans' Organizations resulted in several local collections commemorating the revolutionary work of the inhabitants and their activity in the National Liberation War. An exhibition hall is being arranged in the Museum for the display of the material provided by the Department of the Labour Movement and the National Liberation War.

Spomen-muzej u Lisičinama

Dragica Suvak

Zavičajni muzej,
Podravska Slatina

Primljeno: 18. 11. 1986.

Radovi na postavljanju prve zbirke Zavičajnog muzeja Podravska Slatina **Radnički i narodnooslobodilački pokret općine Podravska Slatina** bližili su se kraju (otvorena 27. rujna 1986. g.). Malo su potrajali, ali su rezultati bili pozitivni.

Na sastanku Muzejskog odbora (13 članova) izrečena je ideja — koja je najavljivana kao mogućnost u planu rada Zavičajnog muzeja za 1986. godinu Spomen-muzej u rodnoj kući narodnog heroja Nikole Miljanovića Karaule, komandanta 18. brigade, u Lisičinama.

Određen je i rok završetka radova — početak listopada 1986. godine a već je bio kraj travnja.

Selo je raštrkanog tipa i ima svoj Donji i Gornji Kraj, a u jednom je dijelu, uz cestu, zidana prizemnica s podrumom — koji je odigrao svoju ulogu u jednom periodu ratnih zbivanja — natkritim ganjkom i kuhinjom stisnutom između dvije sobe. Pod od cigle u ganjku i kuhinji, nabita zemlja u jednoj, a drvene daske u drugoj sobi.

Planovi su izrečeni — stalni postav o Karauli, Katalog izložbe, značka s likom Karaule i razglednica. Tema je uskoro proširena — **Lisičine u NOB-u**, a od razglednice se odustalo. Razlog su bile financije. Razgovori o financijama vođen su od početka. Jedino rješenje bio je Samoupravni sporazum. Potpisan je između radnih organizacija, društveno-političkih organizacija, skupštine općine i SIZ-ova Podravske Slatine i Narodnog sveučilišta »Veljko Vlahović« s druge strane. Imajući u vidu financijsko stanje pojedinih potpisnika, određen je iznos koji mogu dati potpisnici. Najmanji iznos je bio 20.000 din., a najviši 200.000 din. za radne organizacije, odnosno 500.000 din. Skupština općine. Sredstva će se uplaćivati na račun Narodnog sveučilišta, koje će biti nosilac poslova.

Usmenim su putem upoznati potpisnici o ovim planovima i odluke su o prihvaćanju SAS-a (uz nekoliko izuzetaka) uskoro dostavljene Narodnom sveučilištu.

Dotok sredstava bio je sporiji nego što se očekivalo, a neki nisu